

Komunikace u osoby s autismem

Napsal(a) PaedDr. Věra Čadilová 4/2007

Podle DSM-IV / Diagnostic Statistical Manual, verze čtyři, vydaná Americkou psychiatrickou asociací (APA, 1994) / je autistické postižení v oblasti komunikace definováno následovně:

Kvalitativní postižení v oblasti komunikace, projevující se nejméně jedním z následujících kritérií:

- opoždění nebo úplná absence vývoje řeči (není doprovázeno snahou kompenzovat toto postižení gesty či jinými typy komunikace)
- výrazné postižení ve schopnosti iniciovat nebo pokračovat v konverzaci s ostatními navzdory existenci adekvátní řeči
- stereotypní a repetitivní použití jazyka nebo použití idiosynkratického jazyka
- dítě není schopno si spontánně hrát ani imitovat ve hře sociální situaci tak, aby to odpovídalo jeho věku

Co je komunikace?

Je to něco mezi dvěma osobami (komunikace je "sociální").

Je to výměna univerzálních symbolů (obvykle to jsou slova).

Cílem této výměny je vyvolat zajímavý efekt (věnujeme někomu pozornost a dojde k výměně informací).

Komunikace je to, co způsobí. Rozumí osoby s autismem skutečně síle komunikace, to je umí ovlivnit okolí (chápu, že lepší než křičet je ukázat na sklenici, když chtějí pít)? Ovlivnit okolí přijatelnou formou je třeba osoby s autismem naučit. Naučit se chápat účel komunikace znamená naučit se znát sílu komunikace. Lidé s autismem si velmi často nejsou dostatečně vědomi existence prostředků, kterými mohou ovlivnit své prostředí. Chápání významu komunikace není u nich dostatečně vyvinuto. Nerozumí účelu komunikace. Slova jsou jen slova, obrázky jen obrázky, předměty jsou jen předměty. To, že všechny tyto symboly mají sloužit ke komunikaci, se musí speciálně naučit.

Komunikace s lidmi s autismem nemusí být jen pomocí slov. Forma komunikace musí být individualizovaná, tedy přizpůsobená úrovni abstraktního myšlení té či oné osoby s autismem. Z používaných forem to mohou být, vedle verbální, motorická, předmětová, gestem a prostřednictvím znaků, obrázková (fotografie, kresby), psaná, tištěná atd. Při výběru správné formy komunikace nelze prvotně uvažovat o té formě komunikace, která se podobá té naší (to znamená, co nejvíce abstraktní), ale spíše o takové formě, kterou osoba s autismem zvládne, aby byla co nejméně závislá.

Asi polovina lidí s autismem nemluví nebo užívá slova, ale nezná jejich význam. Proto je třeba volit takovou formu komunikace, která je konkrétnější, více vizuálně prostorová. Echolálie (doslovné opakování slov) u autismu, která se vyskytuje u těchto lidí velmi často, zdůrazňuje potřebu komunikace s vizuální podporou pro mluvící osoby s autismem.

Učitelé v autistických třídách by tedy měli používat takové formy komunikace, které využívají silných vizuálně prostorových dovedností dětí s autismem. Je to především výuka komunikace pomocí:

- trojrozměrných předmětů
- dvojrozměrných ilustrací (obrázky, fotografie, kresby)
- psaným či tištěným slovem

Při výuce komunikace autistických osob je třeba zohlednit kontext, to je kde, s kým a za jakých podmínek dítě s autismem komunikuje. Vzhledem k tomu, že osoby s autismem mají problémy se spontánní generalizací, je pro ně složité naučit se používat komunikaci v různých situacích a s různými lidmi. Často si rodiče nebo vychovatelé stěžují, že dítě ve škole komunikuje, ale doma nebo v ústavu nekomunikuje. To je způsobeno tím, že ve škole poskytuje učitel dítěti dostatek vizuálních podnětů.

Lidé s autismem komunikují nejlépe v takovém prostředí, které je chápe a rozumí jejich potřebám, kde se cítí bezpečně a spokojeně. To vyžaduje spolupráci všech, kteří jsou zainteresováni na výchově a vzdělání jedince s autismem.